

Stefan Moysa

"Gott kann nicht sterben : Wider die falschen Alternativen in Theologie und Gesellschaft", Heinz Zahrnt, München 1970 : [recenzja]

Collectanea Theologica 43/4, 176-177

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

stworzony na obraz Boży staje się tylko Jego pośrednikiem; nie widać natomiast miejsca na jego własne urzeczywistnienie się.

Wyjście z tych teologicznych zawłości upatruje autor nie w spekulatywnym myśleniu, ale w mocniejszym oparciu teologii bezpośrednio na słowie Bożym. Teologia bowiem taka zakorzeniona w żywej postaci Jezusa Chrystusa i Jego uniżeniu przewycięża wszystkie aporie.

Trudno jest nieraz śledzić zawiłą myśl autora w jej wszystkich implikacjach. Niepodobna jednak zaprzeczyć, że do problemu ateizmu podszedł on w sposób oryginalny, nie ułatwiając sobie zadania przez pozorny triumf nad nieobecnym przeciwnikiem. Książka powinna dać do myślenia niejednemu teologowi, ale także każdemu wykształconemu chrześcijaninowi pragnącemu śledzić różne koleje myśli ateistycznej.

Ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Heinz ZAHRT, *Gott kann nicht sterben. Wider die falschen Alternativen in Theologie und Gesellschaft*, München³ 1970, Piper Verlag, s. 328.

Byliśmy niedawno świadkami ciekawego zjawiska. W całym świecie stała się nagle głośna tak zwana „teologia śmierci Boga”. Powstały książki o sensacyjnych tytułach: „Gdzie jest Bóg?”, „Bóg nie istnieje”, „Czy Bóg umarł?” Uczni, którzy chcieli uważać się nadal teologami chrześcijańskimi, zaczęli głośno i otwarcie mówić o śmierci Boga i usiłowali stworzyć teologię bez Boga. Książka znanego autora protestanckiego wyrosła z chęci zajęcia stanowiska wobec tego ruchu oraz z przekonania, że „Bóg nie umiera, gdy człowiek przestaje pytać o Niego, ale człowiek przestaje być człowiekiem, gdy nie stawia sobie więcej pytania o Boga” s. 11.

„Śmierć Boga”, jak wykazuje autor, jest oczywiście sama w sobie sprzecznością. Teologowie radykalni popełniają błąd, gdyż sytuację poznania czy braku poznania Boga w świecie biorą za stan ontologiczny. „Bóg, który umarł, nie zasługuje na łązy”, jak powiada Harvey Cox. Niemniej na takim stwierdzeniu poprzestać nie można, ale trzeba wykazać korzenie, z których tego rodzaju teologia wyrosła, wskazać na problemy, jakie postawiła i nakreślić ich rozwiązanie.

Autor przedstawia więc wprawdzie szkodliwe skutki, jakie filozofia Oświecenia wywarła na wiarę w Boga. Wymienia wśród nich antropologiczny zwrot od wiary w Boga do wiary w człowieka, zanik poczucia, że świat jest dziełem Boga, upadek autorytetów i inne. Wszystkie te zjawiska posiadają jednak również stronę pozytywną.

Dzisiaj bardziej niż kiedykolwiek decyzja wiary w Boga musi być podjęta osobiście, a nie można się zadowolić jej socjologicznym przekazaniem. Świat w pełni świecki okazuje, czym właśnie Bóg nie jest, w jakiej mierze jest On do świata całkowicie niepodobny. Bóg jednak musi się okazać prawdziwy właśnie w ramach tego obecnego świata, gdyż wiara w świat przyszły staje się problematyczna.

Całe zagadnienie sprowadza się do znalezienia nowego języka o Bogu. w świecie zsekularyzowanym. Ten nowy język musi znaleźć punkt wyjścia, którym będzie przede wszystkim stwierdzenie, że człowiek dzisiejszy nie pyta o Boga, ale o samego siebie. Dlatego też, kto chce dziś Boga przedstawić, ten musi rozpocząć od człowieka. To ogólne stwierdzenie autor ukonkretnia w szeregu innych. A więc prawdę o Bogu Stworzycielu człowiek może poznać jedynie przez pośrednictwo swojej własnej egzystencji, która jest darem i łaską. Koleje ludu wybranego wyprowadzonego z Egiptu przeżywa człowiek dzisiejszy we własnych wędrówkach i kolejach losu. W zmianach porządku społecznego, zmianach zawodu i innych ujawnia się podobnie jak przy wyjściu Izraela z Egiptu zarówno wezwanie Boże i związana z nim twarda konieczność, jak też nowe możliwości życia. Problem grzechu i kary

przeżywa człowiek dzisiejszy w kategoriach odpowiedzialności za historię. Autor mocno zaznacza, że to wszystko nie oznacza utożsamienia rzeczywistości Bożej ze światem, ale tylko przeżycie wiary właśnie za pośrednictwem rzeczywistości świeckich.

W podobny sposób autor naświetla rolę Jezusa z Nazaretu. Przedstawiając Jego osobę nie można rozpoczynać od stwierdzenia, że jest On Mesjaszem i Synem Bożym, ale od uświadomienia sobie, że to co On mówi jest dla mnie ważne i w jakiś sposób mnie obchodzi. Również osobowy charakter Boga, który jest tak wyraźnie w Piśmie św. nakreślony, wyjaśnia Zah r n t w związku z egzystencją człowieka.

Na koniec Zah r n t stwierdza, że człowiek dzisiejszy musi napisać piątą Ewangelię dla swojego czasu. Ewangelia ta będzie odpowiadać na pytanie, jaki jest sens człowieka i sens jego życia. Tego człowieka, którego za Camusem można porównać do Syzyfa, rozpoczynającego od nowa stale nie kończące się zadania, poucza Jezus Chrystus dając mu zaufanie, że świat posiada grunt i podstawę, dla której warto żyć.

Książka stawia mnóstwo pytań prowokujących do dyskusji. W szczególności można pod adresem autora postawić pytanie, czy sekularyzacja świata idzie rzeczywiście tak daleko, że człowiek potrafi przeżyć Boga jedynie w związku ze światem i w zależności od świata. Nie można jednak zaprzeczyć, że książka jest samodzielną, oryginalną i konsekwentną próbą przemyślenia Ewangelii w funkcji czasów dzisiejszych i znalezienia nowego języka o sprawach Bożych. Jeżeli się do tego dołączy porywający i sugestywny styl autora, trzeba powiedzieć, że dzieło na pewno należy do tych, które stanowią wydarzenie o znaczeniu ogólnochrześcijańskim.

Ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Hans Urs von BALTHASAR, *In Gottes Einsatz leben*, Einsiedeln² 1972, Johannes Verlag, s. 114.

Punktem wyjścia tej małej, ale pełnej treści książki, jest kwestia wiarygodności chrześcijaństwa wobec świata. W świetle teologii katolickiej nie ulega już dziś wątpliwości, że dobra chrześcijańska, w szczególności łaska Boża, istnieją rozproszone wszędzie, a zbawi się każdy, kto dostępne sobie wartości będzie umiał w odpowiedni sposób wykorzystać. Ten punkt widzenia stwarza jednak pewne trudności, gdyż w jego świetle Kościół okazuje się jedynie jako instytucja złożona ze struktur mających czysto formalne znaczenie i trochę traci swój sens. Autor stawia więc pytanie, co w Kościele pozostaje niezastąpione, a w chrześcijaństwie jest czynnikiem specyfikującym i choćby nawet imieniem chrześcijańskim nie było naznaczone, nie dającym się zredukować do niczego innego.

Cała książka daje odpowiedź na to pytanie. Czynnikiem niezastąpionym jest według autora życie Bożym czynem (*in Gottes Einsatz*), okazującym się w czynie dla człowieka. Jest nim z kolei pomoc w wyzwoleniu człowieka, na które współczesny świat jest szczególnie wrażliwy. Wszystkie bowiem współczesne systemy filozoficzne, w ten czy inny sposób głoszą wyzwolenie. Chrześcijaństwo zaś okaże się o tyle wiarygodne wobec świata, o ile będzie potrafiło tę drogę do wolności przedstawić i zrealizować.

Aby to wykazać, autor sięga w pierw do Pisma św. i stwierdza, że u początków dziejów zbawienia istnieje uprzedzający czyn Boży, który polega na darmowym wybraniu, takim jak przedstawia je Stary Testament. W Nowym Testamencie natomiast inicjatywa Boża polega na oddaniu się Boga człowiekowi w osobie Jezusa Chrystusa, które, jak stwierdza św. Paweł, jest całkowicie „dla nas”. Przez nie Bóg pragnie przyjąć człowieka do wspólnoty osób Bożych, co jest aktem najwyższej personalizacji.